

Жарая С.Б.,

кандидат наук з державного управління, доцент,
докторант НАДУ

Механізми державного регулювання підприємницької діяльності в контексті консервативно-інноваційної моделі державного управління (регіональний аспект)

У статті удосконалено консервативно-інноваційну модель державного управління у контексті активізації внутрішнього національного виробника шляхом розвитку механізмів державного регулювання підприємницької діяльності на регіональному рівні.

Ключові слова: механізми державного регулювання підприємницької діяльності, консерватизм, інновації.

Жарая С.Б. Механизмы государственного регулирования предпринимательской деятельности в контексте консервативно-инновационной модели государственного управления (региональный аспект)

В статье усовершенствована консервативно-инновационная модель государственного управления в контексте активизации внутреннего национального производителя путем развития механизмов государственного регулирования предпринимательской деятельности на региональном уровне.

Ключевые слова: механизмы государственного регулирования предпринимательской деятельности, консерватизм, инновации.

Zharaia S.B. Mechanisms of state regulation of business activity in the context of conservative and innovative model of state government (regional aspect)

In the article is enhanced conservative and innovative model of governance in the context of an acceleration of domestic producers through the development of mechanisms of state regulation of business activities at the regional level.

Key words: mechanisms for state regulation of business activity, conservatism, innovation.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. Обґрунтування теоретико-методологічних і практичних засад формування та розвитку механізмів державного регулювання підприємницької діяльності на регіональному рівні є важливим науковим і практичним завданням, яке потребує постійної уваги та актуалізації у зв'язку із специфікою підприємницької діяльності, що вимагає створення та формування багатопланових механізмів регулювання, а також із зміною умов зовнішнього середовища функціонування підприємств (соціально-політичних, економічних, фінансових, правових).

Аналіз останніх досліджень та публікацій, у яких започатковано вирішення даної проблеми. З погляду вивчення різних складових організаційно-правового забезпечення державного регулювання підприємницької діяльності важливими є напрацювання вітчизняних науковців з питань змісту і спрямування державного регулювання підприємництва; правового регулювання підприємницької діяльності; державної підтримки розвитку малого підприємництва; діяльності органів самоврядування щодо підтримці розвитку підприємництва; інноваційного розвитку регіонів [1-4; 9; 10; 13].

Невирішені раніше частини загальної проблеми. Незважаючи на те, що в Україні значна кількість наукових праць присвячена проблемам у сфері державного регулювання підприємницької діяльності, питання механізмів підприємницької діяльності, які постійно оновлюються та розвиваються, є актуальним та потребує подальших комплексних досліджень з позицій державного управління. Доцільним видається підхід щодо необхідності забезпечення використання нових можливостей розвитку підприємництва, пов'язаних з реформуванням української економіки, спрямованих на відродження її національного виробництва. Насамперед це стосується проблеми формування та розвитку механізмів державного регулювання підприємницької діяльності на регіональному рівні.

Формулювання мети (постановка завдання) - удосконалити консервативно-інноваційну модель державного управління стосовно активізації внутрішнього національного виробника шляхом розвитку механізмів державного регулювання підприємницької діяльності на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу з обґрунтуванням отриманих наукових результатів дослідження. На базі використання новітньої вітчизняної фахової літератури з державного управління виокремлюємо нову, таку, що ґрунтується на геоекономічних вимірах України, модель україн-

ського державного управління в умовах геоекономічних трансформацій, запропоновану проф. І.В.Розпутенком [14, с.15]. Консервативно-інноваційна модель державного управління в Україні передбачає теоретичну розробку та практичне впровадження принципів:

- формування нації-держави;
- інтеграції українця в Україну;
- самодостатності державних структур.

На переконання І.В.Розпутенка, держава, використовуючи контрольну, регулятивні та стимулюючу функції, зобов'язана здійснювати управління життєдіяльності країни. За державою зберігається контрольний пакет управлінських рішень щодо державного, корпоративного та приватного секторів економічного життя. Отже, під державним управлінням слід розуміти сукупність механізмів, покликаних перевести цілісну філософську систему в комплекс практичних заходів у різних сферах життєдіяльності (економіка, політика, соціально-гуманітарна складова) [15, с. 269].

Консервативно-інноваційна модель державного управління стосується проблем формування внутрішнього ринку та передбачає розвиток:

- імпортозамінних галузей;
- переробних галузей (аграрний сектор, харчова, деревообробна, легка промисловість);
- виробничої інфраструктури;
- соціально-гуманітарної інфраструктури;
- малого і середнього підприємництва;
- кооперації.

Це означає стратегічний курс на залучення внутрішніх інвестицій, активізацію внутрішнього національного споживача [14, с. 19].

Головною метою заходів щодо регіональної підтримки розвитку підприємництва є прискорення появи на місцевих ринках малих підприємств, які діятимуть у пріоритетних для регіону напрямках, тобто створення підґрунтя для раціональної структури господарювання.

Розглянемо це завдання в контексті вдосконалення консервативно-інноваційної моделі державного управління.

Консерватизм (фр. *conservatisme*, від лат. *conservo* охороняю, зберігаю) - сукупність різних ідейно-політичних і культурних течій, що спираються на ідею традиції і спадковості в соціальному та культурному житті. В історичному розвитку консерватизм набував різноманітних форм (ліберальний консерватизм, соціальний консерватизм, ціннісний, структурний консерватизм), але в цілому для нього характерні прихильність до існуючих та усталених соціальних систем та норм, несприйняття революцій та радикальних реформ, відстоювання еволюційного, самобутнього розвитку суспільства та держави. В умовах соціальних змін консерватизм виявляється в обмеженому ставленні до зламу старих порядків, відродженні втрачених позицій, у визнанні цінностей ідеалів минулого [5, с. 334; 11, с. 271]. Система поглядів французьких ідеологів консерватизму (Ж. де Местр, Л. де Бональд, Е. Берк) базувалася на пріоритеті наступності перед інноваціями, на визнанні непорушності природного порядку [11, с. 270].

Загалом, за визначенням короткого оксфордського політичного словника, консерватизм - це політична філософія, яка прагне зберегти те, що вважають за найкраще в усталеному суспільстві [8, с. 332]. Таке узагальнене визначення найбільш вдало пояснює основу ідеї консервативно-інноваційної моделі щодо збереження національного виробника та створення умов для його розвитку.

Щодо терміна "інновація", то розглядають різні сфери реалізації інновації: політичні, технічні, технологічні, економічні, управлінські, педагогічні, екологічні тощо. Залежно від цілей державного управління застосовується об'єктний, або процесний, підхід до визначення сутності інновації. Відповідно до об'єктного підходу інновація - це результат інноваційної діяльності, який втілений у вигляді нових або удосконалених товарів та послуг, що є конкурентоспроможними на ринку, технологічних процесів, організаційно-управлінських і соціально-економічних рішень виробничого, адміністративного, правового, комунікативного та іншого характеру, що використовуються в практичній діяльності та забезпечують суспільну та економічну вигоду. Згідно з процесним підходом інновація в державному управлінні характеризує створення й впровадження у практику якісно нових форм, методів, засобів та інституційних структур

управління на основі використання досягнень науково-технічного прогресу, що забезпечують суспільну та економічну вигоду [5, с. 281].

За визначенням А.Є.Нікіфорова, інноваційний процес державного управління має специфічну структуру етапів та стадій: створення і впровадження інновацій у практику (визначення цілей, наукові дослідження, розроблення способів досягнення цілей, дослідна апробація, розроблення законодавчих і нормативно-правових актів, прийняття (затвердження) законодавчих і нормативно-правових актів органами державної влади); поширення використання інновацій; домінуюче використання інновацій; занепад інновацій [5, с. 280].

Розрізняють різні типи інноваційного процесу: інновація-прорив, інновація-удосконалення, інновація-модифікація. У цьому разі розглядаємо такий тип інновації, як інновація-удосконалення. В узагальненому вигляді цей тип передбачає: вибір якостей (процесів), що потребують удосконалення на основі аудиту будь-якого об'єкта, та визначення проблем, які необхідно вирішити; генерацію ідей щодо вдосконалення; вибір базової ідеї вдосконалення; формування технічного завдання з удосконалення; тестування удосконалення; коригування удосконалення; упровадження удосконалення; комерціалізацію вдосконалення; поширення на інші об'єкти; оцінку ефективності вдосконалення. За цією логікою досліджено наш об'єкт, на який спрямоване регулювання.

Схему інноваційного процесу як інновації-удосконалення скориговано відповідно до наведеного вище визначення інноваційного процесу у державному управлінні, тобто створення й упровадження в практику якісно нових форм, методів, засобів та інституційних структур управління на основі використання досягнень науково-технічного прогресу, що забезпечують суспільну та економічну вигоду.

Аудит об'єкта та визначення проблем. Об'єкт дослідження - малі та середні підприємства регіону. Здійснено аналіз структури підприємництва Вінницької області. Досліджено кількісні та якісні показники структури малого підприємництва та його внесок в економіку регіону (дослідження проведено на прикладі Вінницької області) [6].

Визначення проблеми. Визначено рейтинг проблемності регулювань для підприємців регіону (проведено нами в попередніх дослідженнях) [7].

Здійснено вибір якостей (процесів), що потребують удосконалення. Виявлено регіональні особливості структури підприємництва. Територіальна структура кількості малих підприємств у регіоні характеризується нерівномірністю їх розподілу. Із загальної кількості малих підприємств, що здійснювали свою діяльність в області, майже половина припадає на обласний центр. Зміна у кількості суб'єктів підприємницької діяльності залежить в основному від характеру територій та геополітичних особливостей регіону.

У структурі сектору малого підприємництва переважно сферами діяльності більшості малих підприємств є оптово-роздрібна торгівля, будівництво та виробництво промислової продукції, що пов'язано з відносно незначними витратами на створення таких підприємств та швидким обігом вкладеного капіталу.

Проблемними питаннями розвитку малого підприємництва залишаються:

- складна процедура отримання дозволів і погоджень;
- складність доступу до фінансово-кредитних ресурсів;
- велике податкове навантаження на підприємства;
- відсутність майна у суб'єктів малого підприємництва;
- недостатня інформаційна та правова обізнаність суб'єктів підприємництва;
- відсутність мотивації до інвестиційної та інноваційної діяльності;
- територіальна нерівномірність розвитку малого підприємництва та недостатня роль малого бізнесу у формуванні місцевих ринків;
- недостатня розвиненість інфраструктури підтримки малого підприємництва;
- низький рівень міжнародного співробітництва та гармонізації українських стандартів надання послуг з європейськими;
- низька активність бізнес-асоціацій;
- пасивність підприємців в отриманні інформації та недостатній рівень знань щодо чинного законодавства;
- недостатній рівень інформаційно-консультативної підтримки малого бізнесу, бездіяльність бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів.

Практичне формування і впровадження положень консервативно-інноваційної моделі управління на рівні регіону щодо розвитку механізмів державного регулювання підприємницької діяльності потребує розробки пакету взаємоузгоджених із законодавством регіональних та галузевих нормативно-правових актів щодо стратегічного планування регіонального розвитку, підвищення інституційної спроможності діяльності місцевих органів виконавчої влади та органів самоврядування, запровадження нового механізму державного регулювання регіонального розвитку та стимулювання територіальних громад щодо забезпечення прискореного регіонального розвитку, удосконалення інформаційного забезпечення регіональних органів влади.

Механізми державного регулювання підприємницької діяльності - система заходів, розроблених державою, з урахуванням вимог та інтересів суб'єктів підприємницької діяльності. До цієї системи входять правовий і фінансовий механізми, механізми стимулювання, підтримки, сприяння, контролю; форми та методи реалізації державного регулювання, державні органи та фонди, покликані займатися діяльністю суб'єктів підприємництва [2, с. 191].

Вочевидь, до механізмів стимулювання може бути віднесена й мережа інфраструктури підтримки інноваційного розвитку в регіоні.

Оскільки інфраструктура в області не сформована, то ставиться завдання досягти швидкого прогресу у вирішенні цього завдання завдяки синергетичному ефекту, об'єднавши в одну мережу: консалтингові, юридичні, інформаційні, патентні, маркетингові організації і виставкові підприємства різних форм власності та, створивши для них спільну систему обміну інформацією, забезпечити координацію та управління [12].

Завдяки такій концентрації може бути створена критична маса інноваційних регіональних пропозицій і можливих варіантів управлінських рішень щодо розвитку економіки області та системи управління інноваційним розвитком регіону.

До складу мережі можуть входити самостійні підприємства і окремі управлінські структури:

- 1) аналітичний центр регіональних інноваційних проблем;
- 2) центр технологічного трансферу;
- 3) інформаційне агентство;
- 4) банк даних ресурсів області;
- 5) рейтингове агентство підприємництва;
- 6) виставковий комплекс для демонстрації зон зростання й успіху;
- 7) банк науково-технічної інформації загального користування;
- 8) консалтинг-центр;
- 9) центр громадських підприємницьких організацій;
- 10) управління регіональної промислової політики [12].

Усі ці підприємства та управлінські структури прямо чи опосередковано впливають на створення умов для розвитку підприємницької діяльності у регіоні.

Мережа центрів інноваційного розвитку має спрямовувати свою діяльність на виконання завдань інноваційної моделі розвитку; формувати умови для створення зон економічного зростання на основі інновацій; сприяти розвитку наукоємних виробництв на базі вінницьких підприємств і подоланню ресурсовитратного характеру енергетики, а також розвитку підприємництва та інфраструктури ринку в районах області, створювати умови для технологічного оновлення переробної і цукрової галузей та сільського господарства (як пріоритетних галузей для розвитку регіону), підвищення конкурентоспроможності промислової продукції, машинобудування.

Окреме місце серед організаційних структур у регіоні, що безпосередньо впливають на створення умов для розвитку підприємництва, займає Центр надання адміністративних послуг "Прозорий офіс" та інноваційні технології у наданні послуг, що впроваджуються міською радою. До таких технологій можна віднести як упровадження низки інформаційних та телекомунікаційних технологій, які б давали змогу забезпечити керівництво міської ради та "Прозорого офісу" оперативною інформацією, що необхідна для прийняття рішень і забезпечує процес управління, так і організаційні інноваційні технології, що є не менш важливим для успішного менеджменту у державній службі.

До таких технологій можна віднести:

- термінали "Інформаційного центру";
- систему керування чергою;

- інформаційні монітори та цифрові панелі;
- системи безпроводного доступу до мережі Інтернет.

У роботі "Прозорого офісу" застосовується ціла низка рішень на основі сучасних комп'ютерних технологій: впроваджено внутрішній сайт "Прозорий офіс" та системи контролю доступу та обліку робочого часу, документообігу, відеонагляду.

Висновки. У контексті консервативно-інноваційної моделі державного управління головною метою заходів регіональної підтримки розвитку підприємництва є прискорення появи на місцевих ринках малих підприємств, які діятимуть у пріоритетних для регіону напрямках, тобто створення підґрунтя для раціональної структури господарювання. Основна увага має бути приділена оптимізації структури підприємництва в напрямі пріоритетних для регіону та держави галузей, зокрема мають бути враховані потенційні можливості та гео економічні особливості регіону щодо розвитку аграрного сектору. Виходячи з цього поставлено такі завдання:

- віддавання переваги розвитку агропромислового комплексу та залучення у цей сектор новітніх технологій;
- створення бізнес-інкубаторів у районах регіону, де спостерігається територіальна нерівномірність розвитку малого підприємництва порівняно із іншими районами регіону;
- бюджетна підтримка і наповнення місцевих фондів розвитку підприємництва;
- розповсюдження досвіду роботи Центру надання адміністративних послуг "Прозорий офіс", який діє в обласному центрі, на рівні всього регіону.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Подальше поглиблення процесів розвитку підприємництва в Україні потребує активізації наукового пошуку в напрямі розвитку та вдосконалення механізмів державного регулювання підприємницької діяльності. Невирішеною проблемою є відсутність ідеальної моделі розвитку механізмів державного регулювання підприємницької діяльності у регіоні, розробка якої має на меті концентрацію та спрямування зусиль органів виконавчої влади, місцевого самоврядування, установ, організацій на послаблення фінансової та економічної кризи та розвиток підприємництва як дієвого засобу забезпечення зайнятості та доходів населення.

Список використаних джерел

1. Бодров В. Г. Державне регулювання економіки та економічна політика : навч. посіб. [для слухачів системи підготов., перепідготов. та підвищ. кваліфікації держ. службовців] / В. Г. Бодров, О. М. Сафронова, Н. І. Балдич. - К. : Академвидав, 2010. - 520 с. - (Серія "Альма-матер").
2. Державне управління регіональним розвитком України : монографія / за заг. ред. В. Є. Воротіна, Я. А. Жаліла. - К. : НІСД, 2010. - 288 с.
3. Діяльність органів самоврядування у підтримці розвитку підприємництва в місті / за ред. В. М. Вакулєнка, М. К. Орлатого. - К. : НАДУ, 2009. - 148 с. - (Б-ка міськ. голови).
4. Іванова Т. В. Управління малим бізнесом на місцевому рівні / Т. В. Іванова // Державне управління та місцеве самоврядування : наук. вісн. АМУ. - К. : АМУ, 2010. - Вип. 4. - С. 87-93. - (Серія "Управління").
5. Енциклопедичний словник з державного управління / Нац. акад. держ. упр. при Президенті України / уклад. : Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. - К. : НАДУ, 2010. - 819 с.
6. Жарая С. Б. Підприємництво в економічній системі регіону / С. Б. Жарая // Державне управління та місцеве самоврядування : наук. вісн. АМУ. - К. : АМУ, 2009. - Вип. 3 (9). - С. 325-330. - (Серія "Управління").
7. Жарая С. Б. Визначення рейтингу проблемності регулювання ведення підприємницької діяльності на регіональному рівні / С. Б. Жарая // Університ. наук. зап. Хмельниц. ун-ту упр. та права. - 2005. - № 4(16) - С. 308-312.
8. Короткий оксфордський політичний словник / [за ред. Ієна Макліна, Алістера Макмілана ; пер. з англ. В. Сидоров та ін.]. - К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2005. - 788 с.
9. Лебединська О. Ю. Інноваційний розвиток регіонів: проблеми та перспективи / О. Ю. Лебединська, О. С. Ігнатенко, І. В. Валентюк [та ін.] // Упр. сучас. містом. - 2009. - С. 75-79.
10. Миколайчук М. М. Фінансово-економічний механізм забезпечення стійкого балансованого розвитку регіону : монографія / М. М. Миколайчук ; за наук. ред. І. В. Розпутенка. - К. : НАДУ. - 308 с.

11. Політологічний енциклопедичний словник / [упоряд. В. П. Горбатенко ; за ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка]. - 2-ге вид., допов. і переробл. - К. : Генеза, 2004. - 736 с.

12. Про Стратегію регіонального розвитку Вінницької області на період до 2015 року : Рішення сесії Вінницької обласної Ради від 1 черв. 2007 р. № 291. - Режим доступу : http://www.vin.gov.ua/web/vinoda.nsf/web_alldocs/DocBBBER

13. Розвиток підприємництва в регіоні : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. Є. Воротін, С. Б. Жарая, О. М. Коваль [та ін.] ; за заг. ред. В. М. Вакуленка, М. К. Орлатого. - К. : НАДУ ; Фенікс, 2010. - 214 с.

14. *Розпутенко І. В.* Український Challenge / І. В. Розпутенко. - К. : К.І.С., 2010. - 158 с.

15. *Розпутенко І. В.* До питання про нову модель українського державного управління в умовах гео економічних змін / І. В. Розпутенко // Демократичне врядування, наука, освіта, практика : матеріали наук.-практ. конф. за міжнар. участю, Київ, 2009 р. : у 4 т. / за заг. ред. В. П. Приходька, С. В. Загороднюка. - К. : НАДУ, 2009. - Т. 3. - С. 263-269.

УДК 005.025.4:338.2:048.66

Малащенко В.Б.,

віце-президент Національної академії

державного управління при Президентові України

Класифікація загроз економічній безпеці підприємства в контексті сучасних технологій запобігання й протидії

У статті розглядаються основні проблеми ідентифікації й класифікації зовнішніх та внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства в контексті її ефективного забезпечення за умов сучасного корпоративного управління із застосуванням новітніх технологій. Проведено аналіз класифікацій внутрішніх та зовнішніх загроз. Розглядаються сутність й сучасні технології формування ефективної безпеки підприємства із наданням рекомендацій щодо підвищення їх успішності.

Ключові слова: безпека, ефективна безпека, загроза, стабільність, прогноз, рівень економічної безпеки, класифікації загроз, сучасні технології протидії.

Малащенко В.Б. Классификация угроз экономической безопасности предприятия в контексте современных технологий предотвращения и противодействия

В статье рассматриваются основные проблемы идентификации и классификации внешних и внутренних угроз экономической безопасности предприятия в контексте эффективного ее обеспечения в условиях современного корпоративного управления с применением новейших технологий. Проведен анализ классификаций внутренних и внешних угроз. Рассматриваются сущность и современные технологии формирования эффективной безопасности предприятия с предоставлением рекомендаций по повышению их успеваемости.

Ключевые слова: безопасность, эффективная безопасность, угроза, стабильность, прогноз, уровень экономической безопасности, классификации угроз, современные технологии противодействия.

Malaschenko V.B. Classification of threats to economic security companies in the context of modern technologies to prevent and counter

Within the article the author examines basic issues of the providing enterprise economic safety in a context of modern corporate management and technologies. Classifications of internal and external threats are given. Essence and requirements opens up successful safety of enterprise and recommendations to increase enterprise' successes are given. The author proposes the determination of economic safety, security and threats in terms of modern corporate management and technologies.

Key words: safety, effective safety, threat, stability, prognosis, level of economic safety, classification of threatst, classification of security threats, modern tehnologies to combat threats.

Постановка проблеми. Перехід вітчизняних підприємств до ринкової економіки з виникненням великої кількості підприємств з різною формою власності призвів до значної активізації різноманітних форм конкурентної боротьби і в контексті недосконалої законодавчої бази та корупції зумовив підвищену увагу до конкуренції, що відображає сучасне надзвичайно напружене конкурентне середовище, необхідність посилення економічної безпеки усіх суб'єктів підприємницької діяльності із підвищенням корпоративної культури та застосуванням новітніх моделей та технологій протидії зовнішнім та внутрішнім загрозам діяльності підприємства.

Найсучасніші зміни у філософії менеджменту вказують на підвищену увагу до конкуренції, що відображає конкурентне середовище, яке швидко змінюється. За спостереженнями відомого